

Голові Спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.063 Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
із розгляду та захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
Копанчуку Володимиру Олександровичу

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора
Белая Сергія Вікторовича на дисертацію Мартинюка Олександра
Васильовича на тему «Модернізація державної політики у сфері безпеки
державного кордону України в особливий період», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
281 Публічне управління та адміністрування галузь знань
28 Публічне управління та адміністрування**

Актуальність теми дослідження. Безпека державного кордону є ключовим елементом національної безпеки, інструментом реалізації суверенітету та територіальної цілісності держави. Особливої актуальності ця тема набуває в умовах повномасштабної агресії РФ проти України, що поставила під загрозу дієвість наявної державної політики щодо забезпечення безпеки державного кордону та вимагала перегляду існуючих напрямів та підходів. Особлива увага приділяється викликам воєнного та післявоєнного періоду, зокрема потребі завершення демаркації, оновлення нормативно-правового забезпечення та посилення міжнародної взаємодії в означеній сфері. В умовах євроінтеграційного курсу України питання безпеки державного кордону набуває не лише внутрішнього, а й міжнародного значення, що зумовлює як наукову, так і практичну важливість теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Теоретичні основи та практичні рекомендації дисертаційного дослідження є обґрунтованими та науково підтвердженими. Результати дослідження свідчать про глибоке розуміння автором наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, які присвячені питанням у сфері безпеки державного кордону України в особливий

період, а також проаналізовані напрямки удосконалення цієї сфери. Наукові джерела використані здобувачем переважно критично – з глибоким аналізом, коректною полемікою та аргументацією власного підходу до тих або інших положень, висновків чи пропозицій їх авторів, що свідчить про високу загальну наукову культуру дослідника.

Дисертаційна робота відзначається послідовністю та логічністю викладення матеріалу, що дозволяє всебічно розкрити проблему, поставлену в дослідженні. Мета і завдання дослідження повною мірою узгоджуються з планом дисертації, визначені правильно та логічно співвідносяться з об'єктом і предметом дослідження. Об'єкт і предмет дослідження сформульовані коректно та зауважень не викликають.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується коректною методологією, використанням нормативно-правового забезпечення, фундаментальною теоретичною та емпіричною основою дослідження, що свідчить про належний рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Процес реалізації завдань дослідження здійснювався з використанням комплексних загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема діалектичного, абстрактно-логічного, гіпотетико-дедуктивного, економіко-статистичного, методу декомпозиції, ретроспективного аналізу та функціонального підходу. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, що ґрунтується на актуальній методології та належному рівні теоретичного опрацювання.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова цінність дисертації, її новизна й достовірність підтверджуються глибокою теоретичною обґрунтованістю вихідних концепцій дослідження, їх практичним підтвердженням у результатах апробації, а також актуальністю поставлених завдань у контексті сучасних безпекових викликів. Найбільш значущими результатами, які відображають наукову новизну роботи, є наступні:

– запропоновано концепцію Єдиної системи взаємодії, яка передбачає

створення цифрової платформи для налагодження комунікаційної та інформаційної взаємодії між залученими інститутами та органами влади у сфері безпеки державного кордону з використанням сучасних технологій, зокрема елементів штучного інтелекту, з метою підвищення оперативності та ефективності реагування на загрози;

– обґрунтовано необхідність вдосконалення нормативно-правової бази шляхом внесення змін до Закону України «Про оборону України» та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в частині нормативного закріплення термінів «стан війни» та «воєнний час» задля забезпечення правової визначеності ключових категорій у законодавстві;

– сформульовано авторське тлумачення понять «безпека державного кордону в особливий період» та «державна політика у сфері безпеки державного кордону в особливий період», що враховує сучасні загрози, зумовлені воєнними діями РФ на території України, та необхідність комплексного реагування в умовах воєнного стану, а також під час післявоєнного відновлення;

– запропоновано уточнене визначення категорій «управління у сфері безпеки державного кордону» та «державне управління у сфері безпеки державного кордону в особливий період» як інструментів цілеспрямованого впливу державних органів у межах реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону України;

– запропоновано нові принципи державної політики у сфері безпеки державного кордону в умовах особливого періоду, серед яких принцип адаптаційної безпеки, стратегічної стійкості, динамічної координації, цифрового суверенітету, проактивного стримування, екологічного стратегування;

– здійснено узагальнення ключових викликів, ризиків і загроз у сфері безпеки державного кордону, що безпосередньо впливають на територіальну цілісність та суверенітет України, зокрема у контексті воєнного стану та післявоєнної відбудови;

– обґрунтовано пріоритетні напрями модернізації державної політики у сфері безпеки державного кордону в особливий період, що охоплюють як

нормативно-правові, інституційні та техніко-технологічні компоненти, спрямовані на посилення безпеки державного кордону до внутрішніх і зовнішніх викликів.

Заслуговує на увагу науковий інтерес Мартинюка О.В. до інших актуальних, відкритих до наукових дискусій проблем, що мають місце в сучасній науці публічного управління.

Аналіз структури та змісту дисертації. Структура дисертаційного дослідження відповідає чинним нормативним вимогам щодо оформлення наукових праць. Зміст роботи повною мірою розкриває мету та поставлені завдання, забезпечуючи їх послідовне логічне вирішення. Побудова дослідження характеризується чіткою структурованістю та послідовністю викладення матеріалу, що забезпечує цілісність і наукову завершеність.

Наукові положення, сформульовані у роботі, відзначаються внутрішньою логікою, обґрунтованістю та відповідністю тематиці дослідження. Висновки та практичні рекомендації базуються на глибокому аналізі сучасних викликів безпеці державного кордону, з урахуванням специфіки функціонування визначеної сфери в умовах воєнного стану та зовнішньої агресії.

Загалом, подана на захист дисертація відзначається належним науковим рівнем викладення матеріалу, обґрунтованістю висновків та практичним значенням запропонованих підходів.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Теоретична й практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості їх ефективного використання у практичній діяльності органів публічної влади та у вдосконаленні управлінських процесів у сфері безпеки державного кордону. Основні наукові ідеї, положення та висновки, сформульовані у дисертації, були успішно апробовані та впроваджені в діяльність низки установ, що підтверджує їхню прикладну ефективність. Зокрема, 94 прикордонний загін Державної прикордонної служби України використав напрацювання дисертанта при забезпеченні ефективного управління державним кордоном України з

урахуванням необхідності поєднання нормативно-правових змін, технологічних інновацій, міжвідомчої координації та міжнародного співробітництва (довідка про впровадження від 08.04.2025 №04.4/49725-Вн). Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова впровадив результати дослідження в освітній процес при викладанні низки профільних дисциплін: «Національна та громадська безпека», «Менеджмент в органах публічного управління», «Політика європейської інтеграції», «Інституціональне забезпечення в органах публічного управління», «Публічне управління та адміністрування: теорія, методологія, історія», «Концептуальні та правові засади забезпечення національної безпеки». Результати використовуються при підготовці здобувачів вищої освіти освітніх рівнів «Бакалавр» і «Магістр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», а також на третьому освітньо-науковому рівні – підготовці докторів філософії за тією ж спеціальністю (акт про впровадження від 08.04.2025 р.). Департамент з питань оборонної роботи та цивільного захисту Хмельницької обласної державної адміністрації застосував розробки дисертації для вдосконалення діяльності суб'єктів у сфері безпеки державного кордону, з урахуванням актуальних викликів – військової агресії, гібридних загроз і нелегальної міграції (довідка про впровадження від 29.04.2025 р.).

Упровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність органів безпеки, освітніх закладів та органів державної влади підтверджує їхню прикладну дієвість, а також високий потенціал для подальшого використання у формуванні й реалізації державної політики в умовах особливого періоду.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором Обґрунтованість і достовірність положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Мартинюка О. В., підтверджується їх апробацією на міжнародних науково-практичних конференціях, а також публікацією наукових результатів у фахових виданнях, внесених до переліку наукових фахових видань України, що відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо оприлюднення основного змісту дисертації на здобуття

наукового ступеня.

Дисертаційне дослідження є самостійною завершеною науковою працею, що відзначається цілісністю, методологічною обґрунтованістю та практичною спрямованістю. Основні результати дослідження знайшли відображення у 10 публікаціях автора, серед яких 4 наукові статті опубліковані у фахових виданнях з державного управління, а також 6 тез доповідей – у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Мартинюка О. В. повністю відповідає чинним нормативним вимогам до оформлення та змісту наукових досліджень. Тема дисертації розкрита повно й аргументовано, а її зміст цілком відповідає заявленій тематиці. Робота виконана у науковому стилі, оформлена згідно з встановленими стандартами, із належним рівнем бібліографічного апарату та відповідними посиланнями на використані джерела. Структурна побудова дисертації логічно узгоджується з поставленою метою, завданнями й науковою новизною дослідження. Наукові положення викладено послідовно й обґрунтовано, а сформульовані висновки та рекомендації базуються на результатах самостійного дослідження автора.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Сформульовані в дисертаційному дослідженні наукові положення, висновки та рекомендації мають авторський характер і є результатом самостійного наукового пошуку дисертанта. У роботі не використано наукових напрацювань співавторів за тематикою дослідження. За результатами аналізу змісту дисертації ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації не виявлено.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту. Незважаючи на значну кількість науково обґрунтованих висновків, деякі положення все ж викликають дискусію та потребують додаткового пояснення.

1. Підтримуємо позицію дисертанта щодо необхідності перманентного оновлення стратегічних, програмних та інших документів у сфері безпеки державного кордону. Разом з тим, автору варто навести власну позицію щодо

розширення транскордонної співпраці з країнами ЄС у сфері безпеки та управління державним кордоном.

2. У п.3.3. дисертаційного дослідження, з метою посилення координації дій між суб'єктами забезпечення безпеки державного кордону України та своєчасного реагування на сучасні виклики та загрози автором запропоновано створення Єдиної системи взаємодії – цифрової платформи – основною метою якої буде налагодження комунікаційної та інформаційної взаємодії між залученими інститутами та органами влади у сфері безпеки державного кордону. В даному контексті пропонуємо до суб'єктного складу долучити Державну податкову службу України щодо протидії контрабанди, відмивання коштів та ін.

3. Більш детального висвітлення, на наш погляд, потребують повноваження органів місцевого самоврядування у сфері безпеки державного кордону. Зокрема мова йде про представлення органів місцевого самоврядування як повноправного суб'єкта запропонованої дисертантом Єдиної системи взаємодії, оскільки наразі превалює силовий блок.

4. Практичне значення одержаних у роботі результатів дійсно є підґрунтям для подальших досліджень і безпосереднього вдосконалення процесу удосконалення механізмів державної політики у сфері безпеки державного кордону, але автор недостатньо розкриває роль ідеологічного механізму та шляхи ефективного його втілення у період післявоєнної відбудови України.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно відмітити, що висловлені критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення.

Загальний висновок щодо оцінки дисертаційного дослідження.

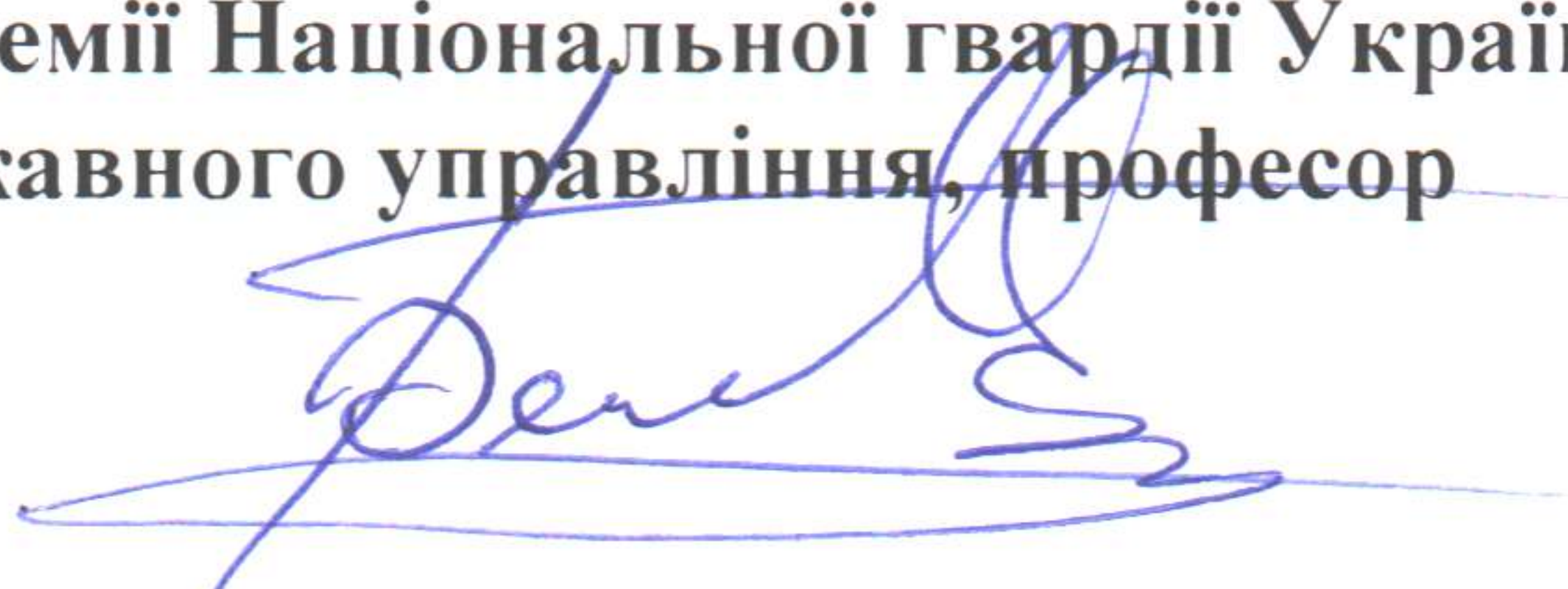
Узагальнюючи, слід зазначити, що розробки та пропозиції, представлені в дисертаційній роботі Мартинюка Олександра Васильовича на тему «Модернізація державної політики у сфері безпеки державного кордону України в особливий період», мають належний рівень наукової обґрунтованості. Тематика дослідження розкрита повною мірою, а поставлена мета досягнута

завдяки послідовному та змістовному виконанню визначених завдань. Дисертаційна робота на тему «Модернізація державної політики у сфері безпеки державного кордону України в особливий період» відповідає встановленим вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із подальшими змінами), Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції 12 України 03 лютого 2017 року за № 155/30023, а її автор – Мартинюк Олександр Васильович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент

Заступник начальника навчально-наукового центру організації освітнього процесу – начальник науково-методичного відділу Національної академії Національної гвардії України доктор наук з державного управління, професор

Сергій БЄЛАЙ

Підпис професора С. Бєлая засвідчую

Т.в.о. начальника Національної академії Національної гвардії України доктор наук з державного управління, професор

Владислав ЄМАНОВ